

Брагинского; Исследовательский центр частного права. Российская школа частного права]. – М.: Статут, 2000. – Вып.2. – 222 с.

12. Шевчук С. С. *Защита прав потребителей: [учеб. пособие] [Текст] / С.С.Шевчук, М.А. Бычко, М. А. Хоменко. – Ставрополь, 2001. – 320 с.*

Гунда А. О. Форми договірної відповідальності послугонадавачів ритуальних послуг.

Стаття присвячена дослідженню та з'ясуванню основних форми договірної відповідальності послугонадавача ритуальних послуг. В статті проаналізовано відшкодування збитків, компенсацію моральної шкоди та неустойка як основні форми (міра) договірної відповідальності за порушення прав споживачів ритуальних послуг.

Ключові слова: відшкодування збитків, компенсація моральної шкоди неустойка, ритуальні послуги.

Гунда А. О. Формы договорной ответственности послугонадавачив ритуальных услуг.

Стаття посвящена исследованию и выяснению основных формы договорной ответственности послугонадавача ритуальных услуг. В статье проанализированы возмещения убытков, компенсации морального вреда и неустойка как основные формы (мера договорной ответственности за нарушение прав потребителей ритуальных услуг).

Ключевые слова: возмещение убытков, компенсация морального вреда, неустойка, ритуальные услуги.

Gunda A. O. Form contractual liability Polygonatum funeral services.

State is dedicated to the study and elucidation of the basic form contractual liability Polygonaceae funeral services. The article analyzes the damages, moral damages and penalty as the main form (the measure of contractual liability for violation of the rights of consumers of funeral services).

Keywords: compensation of property damage, compensation of moral damage, penalty, funeral services.

Кожевникова В. О.

УЧАСНИКИ СІМЕЙНИХ ПРАВОВІДНОСИН, НА ЯКИХ ПОШИРЮЄТЬСЯ ПРАВОВИЙ СТАТУС ЧЛЕНА СІМ'Ї

УДК 347.61.64

Постановка проблеми. Становлення та формування українського цивільного та сімейного законодавства суттєво вплинуло на роль та місце фізичних осіб, учасників сімейних правовідносин. Необхідним на сьогодні для доктрини права та законодавства

є визначення правового статусу фізичної особи, що на умови наявності низки юридичних фактів може вважатися членом сім'ї. Особливістю для даної категорії фізичних осіб, на яких правовий статус члена сім'ї може поширюватись є те, що такі особи не пов'язані між собою кровною приналежністю або шлюбом. Суттєвим недоліком, вважається твердження, щодо неможливості віднесення опікунів, піклувальників, патронатних батьків, прийомних батьків, фактичних вихователів та їх вихованців до членів однієї сім'ї. Така нестабільна ситуація в законодавстві в цілому призводить до суперечностей як в правозастосовній практиці, так і в доктрині інших взаємопов'язаних галузей права таких як житлове право. Застосування саме основних положень житлового законодавства, дасть змогу врегулювати колізії щодо членства в сім'ї кровних родичів. Виходячи з цього виникає гостра потреба у розробці та дослідженні проблематики фізичних учасників сімейних правовідносин, на яких поширюється правовий статус члена сім'ї.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Проблематикою правового статусу учасників сімейних правовідносин, питаннями щодо, особливостей прав та обов'язків фізичних осіб в сімейному праві займалась низка науковців як в минулому столітті (радянський період) так і сьогодні. Свій вклад в вдосконалення та розвиток сімейного законодавства з приводу учасників сімейних правовідносин внесено: З. В. Ромовською [1], Я.М. Шевченко [2], Е.М. Ворожейкіною [3], В.Ю. Євко [4], Л. В. Красицькою [5] В.М. Антокольською [6], Є.О. Харитоновна [7], Н.І. Батуріною [8], Т.В. Шершень [9], Л.М. Пчеленцовою [10].

Окремо вказаним проблемам в сфері членства фізичних осіб, не пов'язаних між собою кровним зв'язком в складі однієї сім'ї приділялась певна увага таких дослідників: Р.П. Мананкова «Правове членство в сім'ї» (1985р.) [11], І.В. Жилінкова «Правовий режим майна членів сім'ї» (2000р.) [12], І.П.Бахтіаров «Фізичні особи, як суб'єкти сімейних правовідносин» (2010р.) [13].

Утім, проблематиці поширення правового статусу члена сім'ї на фізичних осіб, не пов'язаних кровною приналежністю та

шлюбним зв'язком увага майже не приділялась. Не встановлено і місце даної категорії фізичних осіб в сімейних правовідносинах.

Мета статті – встановити низку юридичних фактів за наявності яких фізичні особи, які не пов'язані кровним зв'язком між собою визнаються членами сім'ї.

Завданням є виявити особливості правового статусу членів сім'ї, фізичних осіб не пов'язаних між собою кровною приналежністю. Дослідити та зазначити вичерпний на сьогодні перелік фізичних осіб, на яких правовий статус члена сім'ї може поширюватись за наявності юридичного факту.

Виклад основного матеріалу. У разі настання певних юридичних обставин (наслідків) суб'єкти сімейних правовідносин можуть визнаватися членами сім'ї не зважаючи на відсутність законного шлюбу та родинного зв'язку. Це можливо лише за умови спільного проживання фізичних осіб однією сім'єю, ведення господарства, настання законної сили рішення суду (всиновлення). На фізичних осіб, учасників сімейних правовідносин поширюється правовий статус члена сім'ї це є характерним для таких категорій осіб, як всиновлені діти та їх батьки, опікуни, піклувальники, і їх підопічні, патронатий батько та його дитина, діти та батьки між собою у прийомній сім'ї (будинку сімейного типу), фактичні вихователі, вітчим (мачуха) по відношенню до дитини, фізичні особи, які перебувають між собою у фактичних шлюбних відносинах.

Всиновлення, як юридичний факт, що впливає на поширення правового статусу члена сім'ї. Членом сім'ї малолітня (неповнолітня) особа, вважається з моменту її прийняття всиновлювачем у свою сім'ю на правах доньки чи сина, здійснене на підставі рішення суду (ст.207 СК України). М.В. Антокольська підкреслює соціально-правову характеристику правових відносин при всиновленні : « З точки зору соціології всиновлення – є однією з різновидів соціального батьківства та материнства. Проте, якщо права та обов'язки всиновлювала практично ідентичні з батьківськими, то фактичні відносини, що виникають в процесі всиновлення, не завжди нагадують батьківські. В тих випадках коли

дитина вважає всиновлювачів своїми батьками їх відносини не відрізняються від батьківських [6, с.290]. Проте, при дослідженні правового регулювання правовідносин по всиновленню відслідковується аналогічна лінія така ж як і у правовідносинах між батьками та дітьми.

Різниця полягає в тому, що батьківські правовідносини виникають на підставі кровної спорідненості, а при усиновленні кровне споріднення відсутнє. Тому батьківські правовідносини виникають на підставі рішення суду та волевиявлення всиновлювача. Закон в такому випадку має на увазі аналогію змісту правових відносин між батьками та всиновлювачами [12, с.650].

Новий термінологічний зміст до визначення всиновлення вносить Н.І. Батуріна : « Всиновлення, як сукупність юридичних фактів, породжує сімейні правовідносини, які за своєю природою самостійні, та відмінні від батьківських, так, як і відносини по вихованню та утриманню дитини і можуть бути визначені терміном «квазібатьківські» [8, с.6]. Дане твердження носить глибокий зміст оскільки окрім правових підстав набуття чинності рішення суду про всиновлення, виникають і правові наслідки визнання усиновлення не дійсним за наявності низки юридичних фактів. При настанні та виявленні яких припиняються батьківські правовідносини, та прийомні батьки позбавляються прав по відношенню до дитини. Так, як приклад може слугувати випадки коли всиновлювач ухиляються від належного виконання своїх батьківських обов'язків, зловживають наркотичними засобами (алкогольними напоями), то в судовому порядку рішення суду про всиновлення може підлягати припиненню. Що ж стосується подібної ситуації, яка виникає між рідними батьками та дитиною, то в даному випадку мова може йти виключно про позбавлення батьківських прав. При цьому перелік підстав стосовно припинення всиновлення та позбавлення батьківських прав квазібатьків (прийомних) (ст. 238 СК України) за своїм змістом не є ідентичний підставам для позбавлення прав рідних батьків (ст.64 СК України). Тому і законодавець не вбачає тотожність та ідентичність всиновлення та виховання дитини рідними батьками. Правовий

критерій надання меж здійснення батьківських прав у рідних батьків та всиновлювачів не однаковий. Права та обов'язки між дитиною та рідними батьками припиняються на момент набрання законної сили рішення суду про всиновлення, однак при його скасуванні рідні батьки та інші родичі автоматично поновлюються у свої правах по відношенню до дитини (ч.2 ст.239 СК України).

Однак, за загальним правилом фізична неповнолітня особа та її батьки (усиновлювачі), що належним чином виконують покладені на них сімейним законодавством права і обов'язки по відношенню один до одного є членами сім'ї з моменту набрання законної сили рішення суду. Оскільки спільність проживання дитини разом з батьками, догляд та турбота за нею не викликає сумнівів в законодавця.

Опіка, піклування як юридичний факт, що впливає на поширення правового статусу члена сім'ї. Опіка, піклування встановлюється над дітьми-сиротами і дітьми, які залишилися без батьківського піклування (ст.234 СК України). Згідно з чинним сімейним законодавством України опіка та піклування над неповнолітніми дітьми є правовою формою сімейного виховання дітей, які в силу тих, чи інших причин позбавлені батьківського піклування, а також є формою захисту їх особистих немайнових та майнових прав і інтересів [12, с.713]. В науці сімейного права та правозастосовній практиці існує розмежування понять «опіка» та «піклування». Таке розмежування побудоване на відмінностях щодо обсягу прав і обов'язків опікуна та піклувальника по відношенню до дитини про, яку фізична особа піклується чи опікає.

Виходячи з норм цивільного законодавства України ст. 31 ЦК опікун встановлюється над особами котрі не досягли 14 років (малолітнім) та самостійно позбавлені змоги здійснювати свої права . Піклувальник же встановлюється над особами, які досягли 14 років (неповнолітніми) та можуть самостійно вчиняти дрібні побутові правочини. Проте, з метою забезпечення належного захисту прав та інтересів малолітні та неповнолітніх осіб, призначається опікун (піклувальник) завдяки якому діти стають повноцінними учасниками сімейних правовідносин. Д.І. Мейер

підкреслює що, особливість опіки та піклування полягає в тому, що вона з одного боку, звернена до інших приватних осіб, котрі через малолітство чи інших причин потребують опікування і знаходять його в опіці, а з іншого – переслідує цілі держави, оскільки саме на неї покладено обов'язок піклуватися про тих, хто сам не може турбуватися про свої інтереси [14, с.763-764]. Дійсно, однак з моменту виконання обов'язку по піклуванню над недієздатною особою, та виконанню по суті батьківських функцій (обов'язків) може слугувати виникненню в тих і інших фізичних осіб правового статусу члена однієї сім'ї. З одного боку не можливо залишити без уваги той факт, що законодавець фактично наділяє також об'ємом прав та обов'язків не лише батьків але й опікунів та піклувальників [13, с.90] котрі залучені до виховання дітей. Отже, у випадках коли дитина над якою встановлено опіку та піклування проживає в сім'ї опікуна чи піклувальника, останній виконує, щодо підопічного покладені на нього обов'язки по вихованню утриманню, всебічного розвитку, в такій ситуації зазначені особи можуть визнаватися членами сім'ї.

З другого боку, як відомо опікун (піклувальник) може встановлюватися над неповнолітніми особами і тоді коли батьки не позбавлені своїх прав і обов'язків стосовно дітей та проживають разом з ними. Орган опіки ж здійснює контроль та нагляд за належним виконанням обов'язків батьків по відношенню до дитини. Прикладом, слугують випадки коли батьки стоять на обліках в органах внутрішніх справ, у зв'язку з не належним виконанням свої обов'язків, проте не позбавлені батьківських прав. До того ж згідно зі ст. 245 СК України функцію по опіці (піклуванню) може бути покладено на адміністрацію закладу з охорони здоров'я, навчального закладу та ін., в такому випадку безглуздим є визначення членства в сім'ї. Отже, до членів сім'ї малолітньої, неповнолітньої особи відноситься опікун (піклувальник) лише в тому випадку, якщо існує спільність проживання, господарювання, та належного виконання обов'язків покладених на опікуна (піклувальника) державою.

Договір про патронат як юридичний факт, що впливає на поширення правового статусу члена сім'ї. За договором про па-

тронат орган опіки та піклування передає дитину сироту або дитину, позбавлену батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) до досягнення дитиною повноліття, за плату (ст. 252 СК України). Договір про патронат є однією з форм влаштування дітей в сім'ю (квазісімейна форма) зі збереженням державної підтримки. Специфіка договору про патронат як, сімейно-правового інституту полягає в тому, що при влаштуванні дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування, до сім'ї патронатної вихователя, зв'язок такої дитини з кровною сім'єю не припиняється. Дитина зберігає право на аліменти, пенсії допомоги, на які вона мала право до влаштування її під патронат, дитина має право на спадкування після своїх кровних родичів, крім того, вона має право на спілкування з членами своєї кровної сім'ї. [12, с.735] При чому, як підкреслює законодавець перебування (проживання) дитини в патронатній сім'ї носить в собі тимчасовий характер виникнення сімейних правовідносин. В договорі про патронат чітко врегульовано питання строку дії договірних відносин між органом опіки (піклування) та патронатним батьком. З моменту досягнення повної дієздатності дитини патронатні батьки, за загальним правилом втрачають своє право на виховання дитини, якщо інше не передбачено договором. Отже, сімейні правовідносини, що виникають між фізичними особами (патронатним батьком та дитиною) тривають впродовж певного періоду часу і відповідно членом сім'ї патронатного батька дитина вважається лише впродовж дії договірних відносин.

У правовідносинах, які виникають за патронатним договором участь беруть одразу декілька сторін, тому їх іменують «тристоронніми»[12, с.734]. Це держава з одного боку, в ролі органу опіки та піклування, котрий зобов'язаний виконувати батьківські обов'язки та має право на передачу дитини на виховання іншим особам, з другого боку патронатний батько та неповнолітня (малолітня) особа. У правовідносинах між дитиною та її патронатними батьками не виникають аліментні та спадкові відносини, оскільки патронатний батько виконує зобов'язання за яке отримує плату.

Тому, і вимагати в майбутньому сплати аліментів фізичні особи (патронатний батько та третя особа у договорі, дитина) один від одного не в праві. На думку З.В. Ромовської, за своїм правовим статусом патронатний вихователь прирівнюється до опікуна (піклувальника), а це в свою чергу дає змогу застосувати аналогію закону, поширюючи до патронатних вихователів вимоги щодо особи опікунів (піклувальників) [1, с.475].

З моменту укладення договору про патронат між органом опіки та піклування та фізичною особою (патронатом) дитина набуває статусу члена сім'ї патронатного вихователя, на строк дії договірних відносин. Підставою для цього слугують характерні ознаки, котрі притаманні членам сім'ї спільність проживання та виконання патронатним батьком низки батьківських обов'язків, передбачених законом.

Прийомні сім'ї (дитячий будинок сімейного типу), як юридичний факт, що впливає на поширення правового статусу члена сім'ї. Приймна сім'я так як і виховання дітей за договором про патронат є одним з різновидів влаштування дітей – сиріт, позбавлених батьківського піклування у сім'ю. Подібність правовідносин, котрі виникають як на підставі договору про патронат так і на підставі створення прийомної сім'ї є беззаперечними, та на відміну від патронатного договору договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї зустрічається значно частіше. Проте поряд з цим і налічує свої особливості, завдяки яким правовідносини між суб'єктами, що виникають у прийомній сім'ї потребують окремого дослідження.

Приймна сім'я це сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей – сиріт і дітей позбавлених батьківського піклування (ст. 256-1 СК України).

Рішення про створення прийомної сім'ї приймається від імені органу державної влади (районними адміністраціями, виконавчим комітетом). Між прийомними батьками та органом який прийняв рішення про створення прийомної сім'ї укладається типовий договір про влаштування дітей до прийомної сім'ї (ст. 256-4 СК України).

З моменту прийняття дитини у прийомну сім'ю її особисті немайнові та майнові права з її кровними родичами не припиняються. Кровні батьки дитини не завжди позбавлені батьківських прав стосовно дитини яка проживає у прийомній сім'ї. В такій ситуації неповнолітня особа перебуває одночасно у двох видах правовідносин, з однієї сторони зв'язок з рідними батьками не припиняється з іншого дитина вступає в нові для себе сімейні правовідносини з прийомними батьками. Окрім того, впродовж чинності договору, його дії дитина вважається приналежним членом сім'ї прийомної.

З цього приводу В.Ю. Євко стверджує, що вихованці досить тривалий час проживають разом з вихователем (прийомними батьками) і ведуть з ними спільне господарство, дозволяє зробити припущення, що вихованців можна віднести до членів сім'ї батьків вихователів (прийомних батьків) [4, с.75].

Та, не дивлячись на це, між такими членами сім'ї не виникають аліментні та спадкові правовідносини, які не можуть наставати між вихованцем та прийомними батьками.

Правове положення членів прийомної сім'ї не може бути досліджено з точки зору їх самостійності в сімейних правовідносинах. Мова йде про те, що кожен з учасників прийомної сім'ї, як правило, є в той же час суб'єктом відповідних сімейних правовідносин, тобто є учасником звичайної сім'ї [1, с.80]. Погоджуючись з автором варто підкреслити, що як рідні батьки так і прийомні головним пріоритетним завданням та обов'язком вбачають належне виховання і догляд дітей. Різниця полягає лише в тому, що як справедливо наголошує А.М. Рабец будь яка заміняюча сім'я, заснована на факті прийняття дитини на виховання в дозволенних державою формах - це штучно створений соціально – правовий інститут, оскільки в основу сім'ї покладені не природні кровні зв'язки, а воля фізичної особи (прийомного батька), який прийняв на виховання дитину [15, с.143].

Вище зазначені фактичні обставини підтверджують, що у разі настання юридичного факту у вигляді укладенні договору про влаштування дітей у прийомну сім'ю на строк дії договірної

го зобов'язання між його учасниками дитина має вважатися членом сім'ї прийомних батьків, оскільки спільно з ними проживає, прийомні батьки виконують фактично обов'язки кровних батьків (близьких родичів).

Фактичні вихователі та фактичні вихованці, як юридичний факт, що впливає на поширення правового статусу члена сім'ї. Фактичних вихователів та їх вихованці відносяться до інших суб'єктів сімейних правовідносин, на яких не дивлячись на відсутності кровної приналежності, поширюється правовий режим члена сім'ї за настанням відповідних обставин. До групи осіб, що визначені, як фактичні вихователі та їх вихованці відносяться вітчм, мачуха пасинок, пачерицю, та інших фізичних дієздатних осіб, які виховують малолітніх, неповнолітніх осіб, без дотримання правової форми яка б дозволяла законним шляхом виховувати дитину (договір про патронат чи ін.).

Поширеним фактичне виховання дітей зустрічається як у родинах які проживають разом (однією сім'єю) проте свої шлюбні відносини не зареєстрували у встановленому законом порядку, так і в сім'ях котрі перебувають у законному шлюбі. Проте, вже в самій назві вище зазначених фізичних осіб міститься наявність юридичного факту у вигляді фактичного виховання дитини вітчмом (мачухою). На думку, Р.П.Мананкової настання юридичного факту (у вигляді спільного проживання) на ряду з іншими достатньо для того щоб, між учасниками здійснювались сімейні правовідносини, які породжують у собі і підстави для виникнення аліментних зобов'язань між вказаними особами [11, с.134]. Сімейне законодавство не досить чітко формулює положення фактичного виховання дитини вітчмом або мачухою та встановлення правового статусу таким особам. Однак, можна стверджувати, що таким відносинам приналежний специфічний характер відмінний від батьківського. Фізична особа набуває правового статусу вітчма (мачухи) по відношенню до дитини з моменту реєстрації шлюбу органом РАЦС з батьком (матір'ю) неповнолітнього. Поряд з цим, випадки за наявності яких відсутнє спільне проживання дитини разом з одним з батьків та вітчмом (мачухою) не породжує настання сімейних правовідносин між

вказаною категорією осіб. Якщо ж дитина проживає окремо з відчимом (мачухою) та виховується іншим родичем (наприклад бабусею), то сімейно-правовий зв'язок автоматично припиняється. Єдиною підставою для виникнення правовідносин по вихованню вітчимою (мачухою) дитини другого з подружжя є фактична дія, яка свідчить про прийняття обов'язків по вихованню, а іноді й по утриманню [12, с.236]. Тобто, лише наявність зазначених вище фактів може свідчити про фактичне прийняття дитини на виховання та за своєю сукупністю породжувати підстави для виникнення сімейних правовідносин між суб'єктами. Міжнародна Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року за своїм змістом визнає та підтверджує наявність фактичного виховання та у низці своїх положень (ст. 3, 20, 27 Конвенції про права дитини). Наділяє фактичних вихователів по суті батьківськими правами та обов'язками.

Інша ситуація виникає коли фізична особа бере на себе обов'язок по фактичному вихованні дитини не маючи при цьому жодних правових підстав. Прикладом, може слугувати випадки коли сторонні особи (сусіди інші) виконують функції батьківські по утриманню, вихованню, догляду фактично чужої дитини в той час, як батьки є недоброчесними (зловживають алкогольними напоями ін.). Специфіка правового регулювання таких відносин потребує доктринального розроблення та вдосконалення.

Однак погляди науковців з приводу фактичних вихователів (вихованців) їхнього статусу не однакові.

І.П. Бахтіаров в своєму дослідженні наполягає, «категорія суб'єктів сімейних правовідносин як фактичних вихователів та вихованців є штучно створеною моделлю сімейних правовідносин. Обґрунтовується така позиція тим, що діюче законодавство про опіку та піклування виключає можливість виховання дитини, що залишилась без піклування батьків, на будь якій іншій підставі окрім закону (опіка, піклування, прийомна сім'я, патронат). Громадянин, котрий фактично прийняв дитину на виховання або має намір це вчинити, повинен надати відповідним відносинам формальний характер, та набути статус особи на вихованні якої знаходиться дитина [8, с.123].

Важко погодитись з автором з цього приводу оскільки на ряду з подружжям, батьками, дітьми, опікунами (піклувальниками), законодавець (розділ п'ятий СК України) виділяє й фактичних вихователів (вихованців). До фактичних вихователів (вихованців) можна віднести – і інших дієздатних фізичних осіб, котрі разом проживають з вихованцем, утримують його виконують низку батьківських обов'язків по відношенню до дитини та ведуть спільне господарство. Роль фактичного виховання як юридичного факту досить своєрідна. Сімейно-правовий зв'язок між фактичним вихователем та дитиною виникає при умові прийняття дитини на фактичне виховання та утримання. Наявність двох юридичних фактів по утриманню та прийняттю дитини на виховання дієздатною фізичною особою в своїй сукупності породжують правовідносини по вихованню. Разом з тим Р.П.Мананкова підкреслює, що право на аліменти окрім родичів, набувають і ті особи(фактичні вихователі) котрі одночасно і виховували і утримували дитину [11, с.135]. При цьому, автором пропонується встановити строк на фактичне виховання та утримання зі впливом якого, вихователь має право вимагати сплати аліментів у разі невідкладної потреби. Найбільш оптимальним представляється десятирічний строк фактичного виховання та утримання, така тривалість відносин у часі свідчить про те, що саме в сім'ї фактичного вихователя дитина сформувалась як особистість П'ятирічний строк, звичайно також не проходить без сліду, однак для виховання в критичному перехідному віці п'ять років виховання в сім'ї можуть стати визначальним фактором [11, с.141]. Встановити кінцевий строк зі впливом якого можуть виникати аліментні зобов'язання не є можливим, проте варто відмітити, що строк проживання однією сім'єю, виконання обов'язків та утриманню фактичним вихователем дитину має становити не менше п'яти років. Але цей строк є орієнтовним. Та попри це, підстави для призначення аліментів, щодо утримання фактичного вихователя встановлюється в судовому порядку та кожний з судових спорів має низку особливостей, котрі потребують окремого детального вивчення.

Отже, фактичні вихователі (вітчим, мачуха, інші фізичні особи, що виконували батьківські функції з виховання), котрі в силу настання певних обставин втратили свою працездатність мають право на утримання з боку вихованця, у разі якщо він знаходився одночасно і на утриманні і на вихованні впродовж певного періоду часу. Тому, є підстави за настанням вище вказаних обставин фактичних вихователів та вихованців членами однієї сім'ї.

Висновки. За наявності певних юридичних фактів є фізичні особи, що не пов'язані між собою кровним зв'язком чи шлюбом можуть відноситись до членів однієї сім'ї. Саме за умови спільного проживання, ведення господарства, виконання низки батьківських обов'язків фізичною особою по відношенню до дитини (догляд, утримання). Якщо сімейні правовідносини між фізичними особами виникають на підставі договору (патронат), то правовий статус члена сім'ї встановлюється на строк дії договору, та припиняється з моменту його закінченням.

1. Ромовська З.В. *Сімейний Кодекс України: Науково-практичний коментар*. – Зорислава Ромовська. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. – 532 с.
2. Шевченко Я.Н. *Совершенствование законодательства о семье. Теоретические проблемы соотношения гражданского и семейного законодательства* /Я.Н. Шевченко. - Киев, 1986. – 100с.
3. Ворожейкин Е.М. *Семейные правоотношения в СССР* / Е.М. Ворожейкин. – М.: Юридическая литература, 1972. – 336 с.
4. Євко В.Ю. *Дитячий будинок сімейного типу в системі форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування* / Євко В.Ю. - Монографія. - Х.: «Ксилон», ХНУВС 2010р.-156с.
5. Красицька Л.В. *Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян: моногр* / Л.В. Красицька. - Донецьк. - 2002. -164с.
6. Антокольська М. В. *Семейное право: учебник*. / М.В. Антокольська. – М.: Юристъ, 2002. – 350с.
7. Харитонов Є.О. *Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України* / Є. О. Харитонов; упоряд. О. І. Сафончик, В. О. Гончаренко ; ред. Є. О. Харитонов. - Х. : Одиссей, 2008. - 560 с.
8. Батуріна Н.І. *Усыновление (удочерение) детей по российскому семейному праву. Автореферат дисс. канд. юрид. наук: 12.00.03 «цивільне*

- право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Н.І. Батуріна - Волгоград, 2005. - 21с.*
9. Т.В. Шершень В год семи о понятии семи в современном российском праве // Семейное и жилищное право. 2008. №5. С. 2-6.
  10. Пчелинцева Л. М. Семейное право России: Учебник для вузов. – 3-е изд., перераб. и доп. / Л.М. Пчелинцева. – М.: Норма, 2004. – 688 с.
  11. Мананкова Р.П. Правовые проблемы членства в семье. - Томск: Изд-во Томского унта, 1985. – 141с.
  12. Жилинкова И.В. Правовой режим имущества членов семьи: монографія / И.В. Жилинкова. - Харьков: «Ксилон», 2000.- 398 с.
  13. Бахтияров І.П. Физические лица, как субъекты семейных правоотношений: дис. ...канд. юрид. наук : 12.00.03 / Бахтияров Игорь Павлович. – М. - 2010. – 148с.
  14. Мейер Д. И. Русское гражданское право. – В 2-х ч. М.: Статут, 2000. (Классика российской цивилистики). – По испр. и доп. 8-му изд., 1902. – Изд. 2-е, испр.
  15. Рабец А.М. Традиционные и современные правовые формы семейного воспитания детей, оставшихся без печения родителей: Монография / А.М. Рабец. – М., 2008. – 143с.
  16. Євко В.Ю. Дитячий будинок сімейного типу в системі форм улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування. Монографія.-Х.: «Ксилон», ХНУВС 2010р.-156с.
  17. Красицька Л.В. Цивільно-правове регулювання особистих немайнових прав громадян :моногр./ Л.В. Красицька.-Донецьк,2002.-164с.
  18. Антокольська В.М. Семейное право. Учебник.М.,1996,с.19
  19. Харитоновна Є.О. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України \ За ред.. Є.О. Харитоновна.-Х, 2006. С.14
  20. Батуріна Н.І. Усыновление (удочерение) детей по российскому семейному праву. Автореферат дисс. канд. юрид. наук, Волгоград, 2005.
  21. Т.В. Шершень В год семи о понятии семи в современном российском праве // Семейное и жилищное право. 2008. №5.
  22. Пчелинцева Л.М. Семейное право России: Учебник для вузов. М.:Норма, 2002.С.21.
  23. Мананкова Р.П. Правовые проблемы членства в семье. Томск 1985.2.С.60
  24. Жилинкова І.В. Правовой режим имущества членов семьи.-Харків: «Ксилон», 2000.-398с.

25. Бахтіаров І.П. *Физические лица, как субъекты семейных правоотношений*. Канд.дис. М.-2010 с.148.

26. Мейер Д.И. *Русское гражданское право (в 2-ч.)*.-М., 2000 с.763-764.

27. Рабец А.М. *Традиционные и современные правовые формы семейного воспитания детей, оставшихся без печения родителей*. Монография, 2008. с.143.

Кожевникова В.О. Учасники сімейних правовідносин на яких поширюється правовий статус члена сім'ї

В статті досліджується проблематика членства в сім'ї фізичних осіб, які не пов'язані між собою кровним зв'язком, шлюбом, проте за умови настання юридичного факту на таких осіб поширюється правовий статус члена сім'ї. На основі співвідношення доктрини права та законодавства автор дає власну оцінку правовому статусу фізичної особи, що є членом сім'ї. Досліджуючи та виявляючи колізійні аспекти в даній сфері пропонуються шляхи їх вирішення.

Ключові слова: правовий статус, фізична особа, член сім'ї, учасник сімейних правовідносин, юридичний факт.

Кожевникова В.А. Участники семейных правоотношений на которых распространяется правовой статус члена семьи

В статье исследуется проблематика членства в семье физических лиц, которые не связаны между собой кровной связью, браком, но при условии наличия юридического факта на таких лиц распространяется правовой статус члена семьи. На основе соотношения доктрины права и законодательства автор дает собственную оценку правовому статусу физического лица, что есть членом семьи. Исследуя и находя коллизионные аспекты в данной сфере предлагаются пути их решения.

Ключевые слова: правовой статус, физическое лицо, член семьи, участник семейных правоотношений, юридический факт.

Kozhevnikova V.A Members of family relationships are subject to the legal status of a family member

The article is devoted to the subject matter of membership of natural persons that are not tied to each other by blood relation, by marriage, but under the condition of the existence of the jural fact the legal status of the family member spreads on such persons. On basis of the correlation of the doctrinal writings and the legislation the author gives her own assessment to the legal status of the natural person that is the family member. While researching and finding out the conflict aspects in this sphere the ways of their solution are proposed.

Keywords: legal status, natural person, member of the family/family member, participant of the family legal relationship, jural fact.

ПОНЯТТЯ ЗЛОВЖИВАННЯ СУБ'ЄКТИВНИМИ ЖИТЛОВИМИ ПРАВАМИ МАЙНОВОГО ХАРАКТЕРУ

УДК 347.254

Постановка проблеми. Проблема зловживання суб'єктивним житловим правом представляється надзвичайно складною у заявку з тим, що саме поняття зловживання правом у більшості випадків є оціночним. Це в свою чергу пов'язано із відсутністю в законі чітко визначених ознак зловживання правом і правової дефініції. Складність в розумінні зловживання майновими житловими правами є ще більшою з огляду на відсутність наукових досліджень щодо їх оборотоздатності. Вважаємо, що вирішення питань практичного характеру є неможливим без чіткого визначення поняття «зловживання суб'єктивним житловим правом майнового характеру» і характерних ознак даного правового явища. Особливо це стосується житлових відносин, де чинне законодавство прямо пов'язує здійснене зловживання правом з необхідністю настання несприятливих наслідків для суб'єкта (наприклад, позбавлення батьківських прав при наявності фактів зловживання батьківськими правами щодо житла дитини ін.).

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням проблем зловживання правом та їх правовими наслідками займалися ряд науковців, таких як М.М. Агарков, М.І. Бару, С.Н. Братусь, В.П. Грибанов, Н.С. Малєїн, І.О. Покровський, В.А. Рясенцев, Полянський Т.Т. Майнові права досліджувались такими вченими як І.В. Спасибо-Фатєєва, О.В. Дзера, В.В. Луць, Н.С. Кузнецова та ін. Дослідженню питань здійснення житлових прав присвятили свої праці М.К. Галянтич, Є.О. Мічурін, Л.Г. Лічман, І. Івашова, І.В. Міщенко, С.В. Клименко.

Мета і завдання даної статті. Метою даної роботи є визначити характерні особливості зловживання суб'єктивними майновими правами з врахуванням особливостей житла як об'єкта цих відноси. Завданнями, які сприяють досягненню поставленої мети